

Cumhuriyet'ten kalan miras: Demokrat gazetesine göre Adana'da tarım politikaları (1950-1955)

Legacy of the republic: Agricultural policies in Adana according to the Demokrat newspaper (1950-1955)

Gönderim Tarihi / Received: 03.09.2023

Kabul Tarihi / Accepted: 17.10.2023

Doi: [10.31795/baunsobed.1354750](https://doi.org/10.31795/baunsobed.1354750)

Ebru GÜHER**1

Gizem KOCAKILIÇ²

ÖZ: Türkiye, II. Dünya Savaşına doğrudan doğruya katılmamış olmasına rağmen savaşın yıkıcı etkisiyle ülkede ekonomik sıkıntılar baş göstermiş ve halk sefalet içerisine düşmüştür. II. Dünya Savaşı sonrasında dış politikasını uluslararası kuruluşlara katılma ve Batıya yakınlaşma doğrultusunda şekillendirirken tüm bunlar tek parti rejiminin temellerini sarmış ve iktidarda bulunan CHP'ye karşı bir muhalefetin oluşmasına neden olmuştur. İç ve dış konjunktürde yaşanan gelişmeler neticesinde 7 Ocak 1946'da Demokrat Parti kurulmuştur. Demokrat Parti dış yatırımlara dayanmak suretiyle özel teşebbüsün geliştirilmesini öngören bir kalkınma modeli benimsemiştir. Liberal nitelikli politikalarda tarım sektörüne ağırlık verilmiş olup devletin bütün olanakları çiftçiyi desteklemek amacıyla kullanılmıştır. Köylüyü desteklemeye makineleşme de eklenince üretim ivme kazanmıştır. Tarımda makine kullanımının yaygınlaşması üretimi arttırmıştır ki bunun en güzel örneği Çukurova bölgesidir. Ziraat alanında Adana'da köylüye kredi ve toprak desteği, çiftçinin tarımsal faaliyetlerde daha fazla bilgi sahibi olmasını sağlamak için açılan çeşitli kurslar, yapılan kongre ve toplantılar Demokrat Parti'nin tarım politikalarının bölgede ne derecede hızlı gelişim gösterdiğinin birer kanıtıdır. Bu çalışmada, 14 Mayıs 1950 tarihinde iktidara gelen ve 27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleşen bir askeri darbeye düşürülen Demokrat Parti'nin kuruluşu, iktidara geliş süreci ve oluşturduğu iktisat politikalarının tarım sektörü üzerindeki etkileri ile Demokrat Adana gazetesine göre 1950-1955 yılları arası Adana'da tarım politikaları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Tarım, Adana, Çiftçi, Demokrat Gazetesi

ABSTRACT: Although Turkey did not directly participate in World War II, the devastating effects of the war caused economic problems in the country and the people fell into poverty. After World War II, Turkey shaped its foreign policy in line with joining international organizations and rapprochement with the West, all of which shook the foundations of the single party regime and led to the formation of an opposition against the ruling CHP. As a result of the developments in the domestic and foreign conjuncture, the Democratic Party was founded on January 7, 1946. The Democratic Party adopted a development model that envisaged the development of private enterprise by relying on foreign investments. The agricultural sector was emphasized in liberal policies and all state facilities were used to support farmers. Production gained momentum when mechanization was added to support for the peasants. The spread of the use of machinery in agriculture increased production, the best example of which is the Çukurova region. In the field of agriculture, credit and land support to peasants in Adana, various courses opened to provide farmers with more knowledge in agricultural activities, congresses and meetings held are proof of the rapid development of the Democratic Party's agricultural policies in the region. In this study, the establishment of the Democratic Party, which came to power on May 14, 1950 and was overthrown by a military coup on May 27, 1960, the process of coming to power and the effects of its economic policies on the agricultural sector and the agricultural policies in Adana between 1950-1955 according to the Demokrat newspaper are discussed.

Keywords: Democratic Party, Agriculture, Adana, Farmer, Demokrat Newspaper

** Sorumlu Yazar / Corresponding Author

¹ Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi/Fen-Edebiyat Fakültesi/Tarih Bölümü/ Türkiye Cumhuriyeti Anabilim Dalı, ebru.gur@osmaniye.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-1621-4276>

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, gizemkocakilic@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1543-8916>

EXTENDED ABSTRACT

Literature review

The subject of this study is to analyze the agricultural policies implemented during the Democratic Party period according to the newspaper *Demokrat* in Adana. The most important factor in the selection of Adana as the subject of the study is the large share of Çukurova in the Turkish economy. When the studies on the agricultural policies of the Democratic Party are examined, it is seen that there are mostly theses and articles on the reflections of agricultural policies in Turkey. In the thesis titled *Agricultural Policies in Adana in the Democrat Party Period*, prepared by Şen (2022) on Adana, there is information about the agricultural policies of the Democratic Party, the activities of the Democratic Party to develop agriculture in Adana and the agricultural products grown in Adana. Although *Bugün*, *Türksözü*, *Vatandaş* and *Yeni Adana*, which were local newspapers of Adana, were utilized in the thesis, an important newspaper such as *Demokrat* was not included. Accordingly, the main source of the study is the newspaper *Demokrat*. The owner of the newspaper *Demokrat*, which started its publication life with the establishment of the Democrat Party, is Ömer Başığmez. As its name suggests, the newspaper editorial policy undertook a mission that endorsed the policies of the Democrat Party. The newspaper shaped its editorial policy with the motto of supporting the government of the period and opposing the opposition to the Democratic Party. The newspaper mostly featured news on the political agenda, but also covered daily life in Adana, fashion, sports, art and health. The *Demokrat* newspaper, which was one of the newspapers closed down after the end of the Democratic Party's rule, took its place among the important newspapers of the Democratic Party years in Adana despite its short publication life. The study, which is also supported by research works, examines how the agricultural policies implemented in Adana were reflected in the newspaper *Demokrat*, which has an important place in the local press. In addition, it is evaluated how agricultural activities in Adana had an impact on the development of Çukurova.

Methodology

In the introduction part of the study, the economic difficulties experienced in the last period of the Ottoman Empire and the economic policies implemented from the Republican period to the Democratic Party period, economic developments and agricultural policies during the Democratic Party period are outlined. In the second part, the transition to multi-party life and the Democratic Party's coming to power, in the third part, economic developments and agricultural policies during the Democratic Party period, and in the fourth part, agricultural policies in Adana are included. The main source of the study, the *Democrat* newspaper owned by Ömer Başığmez, was scanned between 1950 and 1955 and the findings obtained were subjected to classification. Nearly 75 new articles on local activities in the field of agriculture between 1950 and 1955 were found in the newspaper and these findings were classified and interpreted in a chronological framework.

Findings and discussion

The aim of the study is to evaluate the reflections of the agricultural policies implemented in Adana, an important agricultural city, in the newspaper *Demokrat* between 1950 and 1955. In other words, the study focuses on the agricultural facilities provided to farmers in Adana, the meetings and congresses organized in the agricultural field, the initiatives of the Directorate of Technical Agriculture to improve agricultural activities in the region, and the role all these played in the development of the region. The study has three starting points. The first of these is how the Democratic Party, which has an important place in Turkish political history, came to power and the effects of the change in the country. The second one is the economic policies implemented by the Democrat Party to develop the country after taking over the government and their results. The third point of departure is to reveal the development in agriculture in Adana between 1950-1955. In this direction, the most important issues in the selection of Çukurova were the Ceyhan and Seyhan rivers, the advantage of its mild climate, its fertile soils, and the importance of cotton, the most important agricultural product of Adana, which was referred to as white gold, for the country and the world. In fact, in the news article published in the *Demokrat* newspaper dated January 27, 1954, as "World markets are waiting for Turkish cotton", Rousell Door, the representative of the Organization for Economic Cooperation in Turkey, stated that the world market

needed Turkish cotton and that 575 thousand dollars were allocated for cotton within the framework of the Marshall Plan, which once again reveals this importance.

Conclusions and recommendations

This study analyzes the new breakthroughs in the agricultural sector after the Democratic Party came to power in Adana. Within the scope of the agricultural policies implemented between 1950-1955, the encouragement of tractor use in agriculture and the increase in the number of tractors increased production. Adana, with its fertile soil and the highest increase in the number of tractors, is the center of the country in the agricultural sector. Accordingly, developments in the region were widely covered in the press. Irrigation and fertilization are two important factors that increase yield in agriculture. In order to increase the yield of crops, the government increased the amount of fertilizer and implemented irrigation programs. Marshall Aid played a major role in these developments. In fact, American experts came to Adana and conducted research and studies.

Exemption from fuel tax for the development of agriculture in Çukurova, credit opportunities, agricultural organizations, industrial organizations interested in the production and repair of agricultural tools due to the problem of spare parts, trade unions, olive and poultry farming, gardening, dairy farming, numerous initiatives such as cotton cultivation, beekeeping courses, congresses organized to raise farmer awareness, agricultural documentaries, brochures distributed, agricultural organizations established to combat green and pink worms, and agricultural experts sent to the region. These activities were not limited to the central areas but were also extended to the remotest parts of the region. As a matter of fact, these steps taken towards farmers and agriculture yielded positive results in Adana. Considering the local news on agriculture published in the Demokrat newspaper, Adana witnessed a rapid development and transformation between 1950 and 1955.

Giriş

Avrupa'nın sanayileşme safhasına girmesiyle ülkeler sanayi devletleri halinde yeniden yapılanmıştır. Sanayileşme sürecinin ilk safhasını Amerika'nın keşfi ikinci safhasını ise burjuvazinin yükselişi oluşturur (Beaud, 1983: 17, aktaran Erdem, 2016: 19). Bu dönemde Osmanlı Devleti ise belirli bir alt yapıya sahip olmadığı için sanayileşme sürecine girememiştir. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine gelindiğinde ise uzun süren savaşların getirmiş olduğu ekonomik sıkıntılar ve kaybedilen topraklar ülkenin gerilime eğilimine girmesine neden olmuştur (Erdem, 2016: 20).

Cumhuriyetin ilanından itibaren başa gelen hükümetler farklı dönemlerde ekonomi kapsamında çeşitli politikalar uygulamışlardır. Devlet ekonomide kalkınmayı sağlamak amacıyla birtakım kararlar almış ve bu kararları uygulama doğrultusunda ekonomi politikaları oluşturmuştur. Atatürk Döneminde (1923-1929) Türkiye'nin uygulamış olduğu ekonomi politikaları ülkeyi en iyi seviyeye ulaştırmaya yöneliktir. Bu doğrultuda uygulanacak ekonomi politikalarının çerçevesini çizecek olan İzmir İktisat Kongresi toplanmıştır (Karataş, 1998, aktaran Özçelik ve Tuncer, 2007: 254). Aşar Vergisi kaldırılmış, Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarılmış ve tarımda makineleşme teşvik edilmiştir. Liberal ekonomi olarak adlandırabileceğimiz bu politikalar Türkiye'nin mevcut durumuna uyum sağlayamamıştır.

Liberal ekonomi politikalarının başarısız olması nedeniyle Türkiye devletçi politikaya yönelmiş ve 1929 yılında patlak veren ekonomik kriz ile karşı karşıya kalmıştır. Ekonomide dar boğaza sürüklenmek istemeyen Türkiye, I. Beş Yıllık Sanayi Planını hazırlamıştır. I. Beş Yıllık Sanayi Planı kapsamında doküma, maden, selüloz, seramik ve kimya alanları temel olmak üzere çeşitli kuruluşlar oluşturulmuştur (Özbay ve Yılmaz Genç, t.y: 1-3). I. Beş Yıllık Sanayi Planı doğrultusunda kısa sürede elde edilen olumlu sonuçlar II. Beş Yıllık Sanayi Planının hazırlanmasında önemli rol oynamıştır (100.Yaşında Celâl Bayar'a Armağan,1982, aktaran Polatoğlu, 2017: 58). Fakat II. Beş Yıllık Sanayi Planı II. Dünya savaşı nedeniyle hayata geçirilememiştir. II. Dünya Savaşı'nın ortaya çıktığı dönemde ise Türkiye ülkenin mevcut kaynaklarını ordunun hizmetine sunmuştur. Bu doğrultuda savaş ekonomisine yönelik bir politika uygulanmıştır. Savaş ekonomisine yönelik politikanın en önemli adımını şüphesiz ki Milli Koruma Kanunu'nu oluşturur. Bu kanun ile ekonomide istikrarı sağlamak için devlete geniş yetkiler verilmiştir. Savaş yıllarında Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar nedeniyle tarım başta olmak üzere diğer sektörlerde gerileme yaşanmıştır. Demokrat Parti'nin 1950 yılında iktidara gelmesiyle birlikte uygulanan iktisat politikaları ekonomik kalkınmayı da beraberinde getirmiştir. Demokrat Parti özel sektör ağırlıklı karma ekonomi yönünde politikalar uygulamıştır. Uygulanan politikalarda çiftçi ön planda tutulmuş, toprak reformu sonucunda ise elde edilen ürünlerin artışında kayda değer gelişmeler yaşanmıştır. Tarım ve sanayi sektörüne ağırlık verilmiş bu kesimlere ayrıcalıklar verilmek suretiyle ulusal ekonomi fikri benimsenmiştir.

Besin gereksinimi insanlığın varoluşundan itibaren insan yaşamında önemli bir konumda yer almıştır. Tarımı yalnızca besin kaynağı olarak değil aynı zamanda ekonomi politikalarının ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirmek gereklidir. Geçmişten günümüze tarım sektörüne bakıldığında çeşitli safhalardan geçtiğini görmekteyiz. İnsanlık tarihi açısından yerleşik hayata geçilip üretimine başlanmasıyla başlayan tarımsal ıslahat ve devamında sanayi sektöründe yaşanan dönüşüm ekonomik olarak ilerlemeyi beraberinde getirmiştir. Her ülkeni kendine ait oluşturduğu ekonomi politikaları arasında tarım sektörüne önemli yer ayırmıştır. Tarım sektöründe yaşanan gelişmeler ülkenin kalkınmasında önemli bir etkidir. Ülkemizde tarım sektöründe yaşanan ilerlemelere bakıldığında zengin topraklara sahip Çukurova'nın bu konuda önemli bir rol üstlendiğini görürüz. Çukurova'nın tarih boyunca üstlendiği misyon ve sahip olduğu verimli arazileri çeşitli devletlerin bölgeye olan ilgilerini kamçulamıştır. Arpa, buğday, pamuk, çeltik, susam vb. önemli tarım ürünlerinin yetiştirildiği Çukurova 1950'li yıllarda Demokrat Parti'nin uygulamaya koyduğu tarım politikalarıyla önemli gelişmeler kat etmiştir. Bu doğrultuda Adana'da tarımsal alanda gerçekleşen dönüşümlerin Demokrat gazetesine nasıl yansıdığı sorusuna cevap aranmıştır.

Çok partili hayata geçiş ve Demokrat Parti'nin iktidara gelişi

Türkiye'nin tek partili hayattan çok partili hayata geçişini ve liberal bir ortamının oluşmasını siyasi, sosyal, ekonomik iç ve dış etkenlerin birleşimi hazırlamıştır. II. Dünya Savaşı galiplerinin demokratik devletlerden olması ve Birleşmiş Milletler'in kurulması Türkiye'nin de değişen dünyaya adapte olması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Karpat, 2001, aktaran Çatalbaş, 2014: 48). Bu doğrultuda çok partili

hayata geçişin ilk belirtileri 1945'te San Francisco Konferansı'nda kendini göstermiş; Türkiye yakın zamanda çok partili hayata geçeceğinin sinyallerini vermiştir (Nalbant, 2009: 14).

II. Dünya Savaşından sonra ekonomide yaşanan sıkıntılı süreç iktidara karşı toplumda tepkiye neden olmuştur. Varlık Vergisi, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu, Milli Koruma Kanunu ve karaborsaya yönelik yapılan operasyonlar iktidar ile halkın arasının açılmasına neden olmuştur (Çakır vd., 2020: 137). 1945 yılında gerçekleşen bütçe görüşmelerinde Demokrat Parti adını alacak muhalefetin ilk kıvılcımları gün yüzüne çıkmıştır. Bu görüşmeler esnasında Adnan Menderes gibi muhalefet taraftarları dış borçlar, vurgun, karaborsa ve vergi sistemindeki adaletsizliğe değinerek hükümeti eleştirmişlerdir (Aslan, 2014: 6). Aynı zamanda 1946 Toprak Kanunu da parti içinde muhalefet tarafından özel mülkiyete meydan okuması ve verimlilik sorununun göz ardı edilmesi nedeniyle tartışılmıştır (Keyder ve Birtek, 1976: 38).

Toprak Kanunu tartışılırken Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü "Dörtlü Takriri" vermişlerdir. Dörtlü Takriri hazırlayan grubun CHP tarafından dışlanması yeni bir siyasi partinin kurulma sürecini de hızlandırılmış; Demokrat Parti Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü tarafından 7 Ocak 1946'da kurulmuştur (Demir, 2019: 167). "Türkiye'ye demokrasi getirmek" parolası ile yola çıkan ve halk arasında "Demir Kırat" olarak yer edinen Demokrat Parti (Tetik, 2015: 13) kurulduktan sonra halkın yoğun ilgisi ile karşı karşıya kalmıştır (Birand vd., 1991, aktaran Aslan, 2014: 122).

Demokrat Parti'nin kuruluşundan kısa bir süre sonra ilk kez çok partili ve tek dereceli seçim 21 Temmuz 1946 tarihinde yapılmıştır. Seçim açık oy gizli sayım ve çoğunluk sistemi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten itibaren Demokrat Parti mitingler düzenlemek suretiyle siyasal mücadelesini başlatmıştır. Demokrat Parti yolsuzluk ve baskının önüne geçileceğine dair söylemlerine rağmen bir program oluşturamamıştır.

21 Temmuz 1946 seçimlerinde Demokrat Parti büyük şehirlerdeki oyları toplarken CHP ise kırsal kesimlerde kazanmıştır. Fakat Demokrat Parti seçimlerin usulsüz yapıldığı gerekçesiyle seçim sonuçlarına itiraz etmiştir. Bu itirazlara rağmen seçimler iptal edilmemiş ve 14 Mayıs 1950 tarihinde %89,3'lük büyük bir katılım ile ülkede yeni bir seçim gerçekleştirilmiştir. Çoğunluk sistemi uygulanan seçimde Demokrat Parti, CHP'den bir milyon oy almak suretiyle iktidara gelmiş (Doğan, 2008: 248-249); Celal Bayar Cumhurbaşkanı olurken Refik Koraltan ise Meclis Başkanı olmuştur. Celal Bayar'ın görevinden ayrılması üzerine Demokrat Parti'nin başkanlığına Adnan Menderes geçmiştir (Candeğer, 2018: 65; Yılmaz, 2008: 134).

Demokrat Parti döneminde ekonomik gelişmeler ve tarım politikalarına genel bir bakış

Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle Adnan Menderes "*Ziraatın iktisadi bünyemizin temelini teşkil ettiğini hiçbir zaman gözden uzak tutmayacağız*" diyerek tarıma öncelik verilmesi gerektiğini ifade etmiş (Yılmaz, 2018: 370); böylece köylü ve çiftçinin ön planda tutulacağı bir kalkınma modelinin uygulanacağını sinyallerini vermişti (Yenal, 2001, aktaran Aydın, 2018: 6).

Ülkenin kalkınmasında zirai kalkınmanın ön planda tutulması, çiftçinin üretici konuma evrilişi, kooperatiflerin kurulması, kuraklıkla mücadele ve hayvan cinslerinin iyileştirilmesi (Afşar, 2019: 289), traktör sayısının süratle artırılması, Ziraat Bankası kredilerinin çoğaltılması, ürün fiyatlarının yükseltilmesi (Tekerek, 2012: 31), yatırımları üretime yönlendirmek, özel teşebbüsü desteklemek, yabancı sermayeden faydalanmak ve üretimi devletin müdahalesinden kurtarmak Demokrat Parti'nin üzerinde durduğu iktisadi politikaların esasını oluşturmaktadır (Kişi, 2018: 107).

1945 yılından sonraki süreçte Türkiye ekonomik kalkınma için yeterli kaynağa sahip olmadığından dış yardımlara bel bağlayarak (Oktar ve Varlı, 2010: 9) tarımı finanse etmeye çalışmıştır. Dış yardımlardan yararlanmanın temel koşulu sanayiye yönelik politikalardan vazgeçilmesi olmuş; tarımın gelişimini engelleyen unsurlar tespit edilip bunların çözümüne yönelik politikalar uygulanmıştır (Kürklü, 2015: 86).

1945-1960 yılları arasında Türk dış politikasının başlıca aktörlerinden biri Amerika olmuştur (Armaoğlu, 2018: 617). Amerika tarafından Türkiye'ye 1947 yılında Truman Doktrini çerçevesinde

askeri yardım yapılmaya başlanılmış; aynı yıl içerisinde Amerika yardım sahasını genişletmek suretiyle Marshall Planını kabul etmiştir (Uçarol, 2015: 1020). Marshall Planı savaş sonrasında ağır darbe almış Avrupa ülkelerinde ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmeyi öngörmekteydi (Soysal, 2000: 286).

Marshall Planı ile Avrupa'nın kalkınması için gerekli tarımsal ürünleri ve madenleri sağlama rolünü Türkiye üstlenmiştir (Erhan, 2002: 540). Kullanım hakkı Türkiye'nin mülkiyeti Amerika'nın olan Marshall Yardımlarının büyük bir kısmını tarım malzemeleri oluşturmaktaydı (Altan, 1986, aktaran Öztürk, 2019: 246). Demokrat Parti Marshall Yardımları kapsamında satın almış olduğu malzemeleri tarımının hızını, tarımdan elde edilecek ürünün randımanını, alanını arttıracak ve büyütecek politikalara yatırım yapmak için kullanmıştır (Gönlübol vd., 2014: 451).

İktisadi İşbirliği Teşkilatı'nın Türkiye temsilcisi olan Rousell Door verdiği demeçte "*Washington'daki iktisadi yardım makamlarına, Türkiye'de Marshall Planı hakkında halk arasında artan bir alaka gösterilmekte olduğu ve Marshall Planı sona erdiği zaman Türkiye kaynaklarının istihsal usullerinin bu memleketi yalnız kendi halkının hayat seviyesinin yükseltmekle kalmayıp aynı zamanda Avrupa ekonomisinin de daha önemli bir yardımcısı haline getirecek derecede gelişeceği ümidinde olduğumuzu bildireceğim...*" (Demokrat, 1 Şubat 1950: 1-2) diyerek Marshall Planı'nın önemine dikkat çekmekteydi.

Kırsal kesimi kalkındırmak ve üretimi arttırmak için verilen destek ve krediler köylü ve çiftçinin refah seviyesini arttırmıştır. Çiftçilerin ziraat aletlerini ve makinelerini daha ucuza almasını temin etmek maksadıyla çiftçilere akaryakıt vergisinden muafiyet sağlanmıştır. Bu karara istinaden benzin ve mazotun litresi 3 kuruş petrolde ise 60 kuruş indirimine gidilmiştir (Demokrat, 12 Ocak 1950: 3).

Üretimde yaşanan artış traktöre olan talebi de arttırmıştır. Ekonomideki canlanma başta tarım olmak üzere diğer sektörleri de etkilemiş olup (Yılmaz, 2019: 61-63); makine, kentleşme, fabrika, reklam, ulaştırma ve haberleşme ekseninde üretim, tüketim ve dolaşım alanında da önemli gelişmeler yaşanmıştır (Küçükkülahlı, 2018: 190). Öte yandan Demokrat Parti döneminde tarımda makineleşme ve yeni tohumlar için verilen destekler verimliliği arttırdığı gibi iş gücü fazlalığını da gözler önüne sermiştir (Çavdar, 2003, aktaran Tepecik, 2019: 169). Makineleşme ile insan gücüne olan ihtiyaç azalırken öte taraftan toprakların genişleyip iş sahalarının artışı işsiz kesimin bu alanda istihdam edilmesini sağlamıştır (Makal 2001, aktaran Kemaneci, 2015: 72).

Traktör kullanımı tarım arazilerinin artışını da beraberinde getirdiği gibi (Mango, 2008, aktaran Tangülü, 2012: 391) mera alanlarını azaltmıştır. Tarım arazilerini arttırmak için meraların tarım arazisine dönüştürülmesi hayvancılığı olumsuz yönde etkilemiş olup etin fiyatının yükselmesine neden olmuştur (Kıvılcımlı, 1989, aktaran Oktar ve Varlı, 2010: 12). Bunun sonucu olarak da Et ve Balık Kurumu kurulmuştur (Çalık, 2012:193). Makineleşme hayvancılığı olumsuz etkilediği gibi tarım arazilerinin genişletilmesi ormanlarda da tahribe ve çevre sorunlarına yol açmıştır (Gökkaya, 2019: 158). Tarımda makineleşme olgusu köyden kente göçü tetiklemiş (Dinçer, 2017: 294); kentlerde artan nüfus alt yapı hizmetlerinin aksamasına yol açmıştır. Devlet bu durumun önüne geçmek amacıyla birtakım önlemler almaya çalışsa da artan göçü engelleyememiştir (Yılmaz, 2018: 369).

Tarımda modernleşme yalnızca mekanizasyon ile olmamış; sulama, gübreleme, ilaçlama ve tohum ıslahı gibi alanlarda da gelişmeler yaşanmıştır (Gökkaya, 2019: 157). Böylelikle traktör kullanımı, köy sulama, toprak ve gübre, bağcılık ve meyvecilik, mera ve yem bitkileri, hayvancılık ve tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi için eğitim verilmesi ve bakımlarının yapılması için (Sungur, 2016: 9) Ziraat Okulu, Teknik Bahçıvanlık Okulu, Teknik Ziraat Okulu ve Makinist Okulu açılmıştır. Bu okullar sayesinde zirai eğitimde önemli mesafeler kaydedilmiştir. Tarım kongreleri düzenlenmiş olup tarım sektöründe uzmanlık kazanmak için yurt dışına öğrenci gönderilmiştir. Aynı zamanda yurt dışından uzmanlar ülkeye gelerek tarımın genel durumu ve iyileştirilmesi konusunda değerlendirmeler yapıp raporlar hazırlamışlardır (Yurtoğlu, 2014: 317-318). Şüphesiz ki bu raporlar arasından Türkiye'nin Dünya Bankası ile etkileşimini sağlayan Barker Raporu büyük bir öneme sahiptir (Toy, 2009: 118). Söz konusu rapor Türkiye'nin ekonomik sorunlarını saptayıp çözümlerin sıralandığı bir öneri paketidir. Demokrat Parti iktidarı boyunca izlenen ekonomi politikaları için yol gösterici olmuştur (Albayrak, 2004: 167).

Tarımsal kalkınma doğrultusunda uygulanan politikalar neticesinde tarımsal üretim 1950-1953 yılları arasında %80 artmıştır (Çakır vd., 2020: 138). Tarım sektörünün milli gelir içindeki hissesi 1946-1947

yıllarında %42 iken, 1952-1953'te %45,2'ye yükselmiştir (Boratav, 2005: 101). 1950-1960 yıllarında buğday üretiminde büyük bir artış yaşanmış (Gürbüz, 2005, aktaran Ağca, 2010: 16). Türkiye buğday üretiminde dünya dördüncüsü olmuştur (Birand vd., 1999, aktaran Dikilitaş, 2007: 254).

Demokrat Parti'nin ilk dört yılında uygulanan politikalardan istenilen sonuçlar alınmıştır. Fakat bütçenin açık vermeye başlamasıyla ekonominin seyri değişmiştir (Özcan, 2014: 272). Bütçe açığı ve dış borçlanmada yaşanan artışların önüne geçilmek amacıyla tarım sektörü yatırımlarının durdurulması ve TL'nin değerinin düşürülmesi gibi tedbirler alınmıştır (Akyıldız ve Eroğlu, 2004: 52). Liberal politikalar olumlu sonuç vermeyince hükümet yabancı sermayeye yönelerek (Coşar, 2005: 34) teşvik kanunları ve petrol kanunları çıkarılmıştır (Eroğlu, 1969: 183).

Yabancı sermayeden beklenen sonucu göremeyen Demokrat Parti (Coşar, 2005: 34) korumacı ve yurt içi üretimi arttırmaya yönelik ekonomik anlayışa geçmiştir (Gönül, 2019: 31). Bu durum ekonomik sıkıntıları gidermediği gibi siyasi, sosyal ve ekonomik sorunlar halkın hükümete karşı hoşnutsuzluğunu giderek artırmıştır (Demir, 2019: 167). Yaşanan bu gelişmeler sonucunda 27 Mayıs 1963 tarihinde askeri darbe gerçekleşecek ve Demokrat Parti hükümetinin dönemi sona erecektir.

Demokrat gazetesine göre Adana'da tarım politikaları

Tarih boyunca Çukurova, büyük güçlerin egemen olmak istedikleri stratejik öneme haiz bölge olmuştur. Çukurova bölgesi coğrafi olarak Anadolu'nun iç kesimlerinden Avrupa'ya kadar tarımın yayılmasında önemli bir geçit rolü üstlenmiştir.

Demokrat Adana gazetesinin 19 Eylül 1953 tarihli sayısında Taha Toros tarafından kaleme alınan "*Çukurova'da İktisadi İnkişaf Hamleleri-Adana'da İç Liman*" başlıklı bir yazıda ikinci Mısır olarak adlandırılan Çukurova'nın birincilik yolunda emin adımlarla ilerlediğini ifade ederken bölgenin verimliliğini şu sözlerle açıklamaktaydı; "*her zerresinden feyiz fışkıran Çukurova'ya tabiatın en geç mahsul veren ağaçlarından bile diksen saçlarına ak düşmeden meyvelerini yiyebilirsiniz!*" (Demokrat, 19 Eylül 1953: 1).

Gazeteler toplumun bilinçlenmesinde büyük bir role sahiptir. Demokrat Parti'nin kuruluş tarihi olan 1946'da yayın hayatına başlayan ve Adana'da çıkan Demokrat gazetesi tespitlerimize göre yayın hayatına ancak 1955'e kadar devam edebilmiştir. Bu nedenle çalışma konusunun tarih aralığı Demokrat Parti'nin iktidara gelişi tarihi olan 1950 yılında başlamış ve gazetenin yayın hayatının sonlandığı 1955 yılına kadar devam etmiştir. Demokrat gazetesinde Adana'da tarım politikaları ile ilgili haberler konunun daha iyi anlaşılabilmesi için gazetede çıkan haberlere bağlı olarak alt başlıklara ayrılmıştır.

Demokrat gazetesine göre Adana'da tarımsal sanayi

Bir tarım kenti olan Adana'da tarımsal sanayiye oluşturan ve tarıma bağlı üretimi olan, traktör veya alet-ekipman, kimyevi gübre, ilaç vb. üreten işletmeler Demokrat Parti döneminde desteklenmiştir. Çiftçiler için faydalı olacağı düşünülen tarım tesisi Türk İnter Makineleri A.O. Adana Şubesi, Adana Valisi Ahmet Kınık tarafından 25.10.1950 tarihinde açılmıştır (Demokrat, 26 Ekim 1950: 1-2). Bölgede şeker kamışı fabrikası kurulması için önemli adımlar atılmıştı. Demokrat gazetesine göre böylece şekerin maliyeti ucuzlayacak ve istihdamın artacaktı (Demokrat, 14 Temmuz 1950: 1-2).

Tarım Bakanı Nihat İğriboz, Adana'da ziraat aletlerinin imalatı ve tamiri ile ilgilenen sanayi kuruluşları ile temasa geçmiştir. Atölye sahipleri ise aralarında anlaşmak suretiyle bir anonim şirketi kurmayı kararlaştırmıştır. Sanayi kalkındırma amacıyla kurulacak olan şirket Çukurova Medeni İşler Türk Anonim Şirketi (M.İ.T.A.Ş) adını alıp şirketin kurulmasıyla Tarım Bakanı, zirai donatım kuruluşlarının parasının 50 sene içinde ödenmesi koşuluyla şirkete devredileceğini bildirmiştir (Demokrat, 5 Temmuz 1950: 1,3).

Ziraat makinelerinin tamir ve montaj işlemleri için hükümet tarafından alınan karar neticesinde servis istasyonları kurulmuştur. Demokrat gazetesi bu durumun Çukurova halkında memnuniyet yarattığı görüşündedir. Bunun yanında yaşanan yedek parça sorununun da çözülmesi talep edilmiştir. Gazeteye göre iş mevsiminde traktör biçerdöver gibi aletler arıza yaptığında yedek parçalarının bulunmayışı işleri durma noktasına getirmişti (Demokrat, 12 Nisan 1952: 1-2).

Demokrat gazetesinin bir haberine göre Alman şirketi olan Hofman, Adana’da büyük bir traktör fabrikası kurulması için harekete geçmişti (Demokrat, 27 Mart 1954: 1). Gazetede bölgede Unimog marka traktörlerden elde edilen ürünün veriminin artırılmasının tespit edilmesi üzerine bölgede söz konusu marka makinelerin kullanımının artırılacağı belirtiliyordu (Demokrat, 26 Ocak 1955: 2).

Demokrat gazetesine göre Adana’da pamuk yetiştiriciliği

Pamuk hiç şüphesiz Çukurova’nın en önemli tarım hammaddesiydi. Demokrat gazetesinin haberine göre Adana’da pamuk borsasında yaşanan durgunluk pamuk ihracının artması sonucu hareketlenmişti. Yerli ve ihracatçı firmaların yakından takip ettiği pamuk piyasasındaki hareketliliğin daha da artacağına yönelik düşünceler hakimdi. Birinci kalite pamuk 18 Ocak 1950 tarihinde 200 kuruş, diğer pamuklar ise 140 kuruştan işlem görmekteydi (Demokrat, 19 Ocak 1950: 1,3).

Demokrat gazetesi Adana’da pamukta yeşil kurt ile mücadele kapsamında birtakım haberlere yer vermiştir. Öncelikle pamukta yeşil kurtla mücadele için Adana ve merkeze bağlı köyler bölgelere ayrılmış ve ziraat teşkilatlanmaları oluşturulmuştur. Zirai teknisyenler çiftçiye çeşitli yardımlar yapmakta ve yeşil kurtla mücadele için köylünün tarlasını ilaçlamasının önemini vurgulamaktaydılar. Teknik Ziraat Müdürü, tarımsal faaliyetlerinin daha verimli olması için ziraatın geliştiği ülkelerdeki durumun köylüye izletilmesi, hayat standartlarının yükseltilmesi, doğru ziraat uygulamalarının köylüye öğretilmesi, hayvancılığın verimli hale getirilmesi, ürünlerin satışın artırılması gibi durumların gerçekleşmesiyle çiftçinin kendi işini kendi görebileceğini ifade etmiştir (Demokrat, 10 Haziran 1950: 3).

Tarım Bakanı Nihat İğriboz, Adana’da yeşil kurtla mücadele hususunda incelemeler yapmış gerekli önemlerinin alındığını bildirmiştir (Demokrat, 29 Haziran 1950: 1,3). Demokrat gazetesi yeşil kurtla mücadele kapsamında zirai teşkilatlarının makinelerini çoğaltmak ve ilaçlamaya hız kazandırmak amacıyla Ankara’dan iki adet traktör getirileceğini yazmıştı (Demokrat, 9 Temmuz 1950: 3).

Demokrat gazetesine göre Demokrat Parti hayatı ucuzlatmak üzere çeşitli tedbirler alıyordu. Bu tedbirlerden biri de pamuklu dokuma üzerinden % 2-%10 arası bir indirim yapılmasıydı. Buna göre 140 kuruştan satılan basma 125 kuruş üzerinden satılacaktı (Demokrat, 9 Haziran 1950: 1-2).

Gazeteye yansıyan haberde pamuk satışını artırmak için İzmir ve Adana’da pamuk tasnif uzmanları yetiştiren kurslar açılması için harekete geçilmişti. Amerika’dan getirilecek pamuk tasnif uzmanları Türk uzmanlarının yetiştirilmesinde öncü olacaklardı (Demokrat, 22 Nisan 1951: 1,3).

Demokrat gazetesine göre Adana’da sulama

Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası temsilcileri, ilgili makamlara rapor sunmak için Adana ve çevresinde sulama ve ziraat işleri hakkında incelemelerde bulunmuşlardır (Demokrat, 30 Haziran 1950: 1-2).

Çukurova bölgesini yaşanan sel ve taşkınların neden olduğu zararlardan korumak, 144.000 hektar sulama ihtiyacı olan araziye suya kavuşturmak için 54 bin kilovattla kurulması planlanan hidro elektrik santrali, Adana başta olmak üzere diğer şehirlere ucuz elektrik dağıtımını sağlamak amacıyla Seyhan sulama projesi geliştirilmiştir (Demokrat, 23 Eylül 1950: 1).

Demokrat gazetesinde çıkan bir habere göre Çukurova’da sulama tekniğini geliştirmek üzere Amerikalı Uzman Mr. C. Forsberg ve Tarım Bakanlığı, pamukçuluk alanında Uzman Adem Karaelmas sulamaya elverişli bölgelerde etüt faaliyetinde bulunmuştur (Demokrat, 19 Eylül 1951: 1-2). Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Çukurova Tüccar Kulübü’nde Çukurova’nın iktisadi kalkınmasına dair bir konuşma yapmıştır. Demokrat gazetesine göre konuşmada, su meselesi ve Seyhan Barajı’nın bölgenin kalkınmasında önemli iki unsur olduğu dile getirilmişti (Demokrat, 9 Ocak 1952: 1-2).

Demokrat gazetesine göre Adana’da eğitim faaliyetleri

Tarım faaliyetleri kapsamında uygulanan eğitimler Demokrat gazetesinde en fazla yer bulan haberlerin başında geliyordu. Tarım Bakanlığı tarafından çiftçinin bilgilendirilmesi, hak ve menfaatlerinin korunması doğrultusunda Adana’da birçok eğitim kurumu açılmıştır.

Tarım işçilerinin hak ve menfaatlerini korumak, onların sorunlarını çözmeyi amaçlayan Çukurova Tarım İşçileri Sendikası kurulmuştur (Demokrat, 6 Nisan 1951: 1-2). Adana'da yapılan tarım kongreleri çiftçilerin bilinçlendirilmesinde önemli rol oynamıştır. Kongrelerde ziraat teknikleri, zirai aletler, meyvecilik, bağcılık, ziraat sanatı, zirai mücadele gibi konularda tafsilatlı bilgiler verilmiş; çiftçinin sorunlarına karşı çözümler geliştirilmiştir (Demokrat, 29 Eylül 1951: 1-2).

Demokrat gazetesinin haberine göre Adana'da çiftçilerin kültürel kalkınmasını hedefleyen Zirai Yayım Teşkilatı kurulacak böylece zirai konularda köylünün aydınlatılması, üretimin miktarı ve ürünün kalitesinin yükselmesi, modern ziraat uygulamalarının ülkenin en ücra köşelerinde kullanılması sağlanacaktı. Bunun için Amerikalı uzmanlar şehre gelip araştırmalar yapıp tetkiklerde bulunmuştur (Demokrat, 30 Ekim 1950: 1-2).

Gazetenin üzerinde durduğu diğer konu bölgedeki zeytincilik faaliyetleriyle ilgili olan eğitim programlarıydı. Gazete Çukurova bölgesinde zeytinciliğin gelişmesi için açılan zeytincilik kurslarının olumlu sonuçlar verdiğini belirtmişti. Buna göre Kozan'da açılmış olan zeytincilik kursuna da 18 kişi katılım sağlamış ve sertifika almıştı. Zeytin alanlarının artırılması hususunda 1950-1951 yılları arası 2.750 bin fidan dağıtımı yapılmış; vatandaşlar devletin kendilerine sağladığı kolaylıkları memnuniyetle karşılamıştı (Demokrat, 1 Nisan 1951: 1-2).

Bahçe, İncirlik, Haruniye, Kadirli, Kozan, Osmaniye, Saimbeyli, Pozantı, Karaisalı, Ceyhan, Köreli, Mercimek, İmamoğlu, Tuzla, Mihmandar, Büyükdikili'de açılan kurslarda her bölgenin iklimine uygun ürünlerin yetiştirilmesinin üzerinde durulmuştur. Öte yandan zeytinlerin, meyvelerin bakımı, budanması, aşuları, toprağın ekime hazır hale getirilmesi, tohumların ilaçlanması, bağ, bahçe ve tarlarda görülen haşerelere karşı mücadele ve ziraat aletlerin kullanımı öğretilmiştir (Demokrat, 29 Eylül 1951: 2).

17 Mart 1952 yılı itibarıyla Ziraat Okulu'nda tavuk yetiştiriciliği ve bahçıvanlık kursları açılmıştır. Tavuk yetiştiriciliği kursunda; yumurtadan civciv çıkartma ve büyümesi, tavuklardan daha fazla yumurta almak; bahçıvanlık kursunda ise turuncgil yetiştiriciliği ve turfanda sebzeçilik konularında dersler verilmiştir (Demokrat, 5 Mart 1952: 2).

Adana Ziraat Okulu tarafından sütçülük, sebze konserveçiliği, pamuk yetiştirme ve çiftlik idaresi üzerine 22-27 Eylül 1952 tarihleri arası kurs açılması yönünde adım atılmıştı. Bu doğrultuda çiftçiye zirai bilgiler verilip kaliteli ve randımanı yüksek mahsul yetiştirme konusunda kurs verilmiştir (Demokrat, 10 Eylül 1952: 3; Demokrat, 20 Eylül 1952: 2). Adana Valisi Ahmet Kınık, 12 Temmuz 1952 tarihinde Demokrat Adana gazetesine vermiş olduğu demeçte Çukurova'da tarım alanında yaşanan gelişmeleri şu sözlerle ortaya koymaktaydı;

“Adnan Menderes kabinesinin iş başına geçmesine müteakip bölgemizde zirai ve sınai sahalardaki kalkınma fevkalade geniş olmuştur. 1950'den evvel bölgede ancak 1000 traktör varken bugün bu rakam 4500'e yükselmiştir. Traktör sayısının artması sayesinde makineli ziraat hızlı bir şekilde inkişaf göstermiştir. Adana'nın mümbit ovaları yanında hiç ekilmemiş yüz binlerce dönümlük sahada pamuk, hububat, çeltik tarlaları haline gelmiştir (...).” (Demokrat, 12 Temmuz 1952: 1,7).

Çiftçilerin ziraat konusunda bilgilerini artırmak amacıyla üç gün sürecek olan tavukçuluk, sütçülük, pamuk, susam, hububat ziraat ve sulamaları kursu açılacağı (Demokrat, 20 Mart 1954: 2), 19 Nisan 1954 tarihinde başlayacak olan ve iktisadi kalkınmada önemli yer tutan kurslardan sütçülük üç gün, susam, hububat ziraat ve sulamaları kursu 4 gün olmak üzere belirtilen günlerde faaliyete geçeceği bildirilmiştir (Demokrat, 15 Nisan 1954: 1).

Büyükdikili, Misis (Demokrat, 13 Temmuz 1954: 6), Karaisalı'ya bağlı Çınarlı ve Rumkış (Demokrat, 3 Mayıs 1955: 2) ile Kadirli'nin Yalnızdut köyünde arıcılık ve tavuk yetiştiriciliği (Demokrat, 30 Aralık 1955: 2), Osmaniye'de 18 Haziran ile 21 Haziran arası, Karaisalı'da ise 21 Haziran-23 Haziran arası pamuk sulama (Demokrat, 18 Haziran 1954: 1-2), 23 Haziran 1955'te Kozan, Kadirli ve Karaisalı bölgelerinde ise su-toprak-bitki ilişkisi üzerine kurslar açılmıştır (Demokrat, 24 Haziran 1954: 2).

Adana Pamuk Islahı ve Üretme İstasyonu, alınan kararlarla enstitüye dönüştürülmüştür. Enstitüde bulunan laboratuvarlarda bölgenin ihtiyacına uygun olarak haşere ile mücadele, tohum ıslahı işleri yapılacaktır (Demokrat, 25 Mart 1952: 1,3).

Adana Ceyhan'da bazı vatandaşların ortak girişimleri sonucu ziraat aletleri tamir atölyesi açılmıştır. (Demokrat, 14 Nisan 1951: 1-2). Tarım alet ve makinelerini kullanabilen makinistler yetiştirmek için Bölge Ziraat Okulu'nda 01.06.1951-30.09.1951 arası tarım makineleri kursu açılmış; kursa kaydolanların yeme ve yatma masrafları okul tarafından karşılanmıştır (Demokrat, 10 Mayıs 1951: 3).

Gazeteye göre hükümet ziraat kaidelerinin öğretilmesi amacıyla teknik eleman yetiştirilmesi konusunda oldukça titiz davranıyordu. Teknik stajyerlerden 70 kişi kurs vermek üzere Adana'ya gönderilmiştir (Demokrat, 9 Ağustos 1952: 1). Bunun yansısı Adana'dan yaşları 18 ile 28 arasında olan 5 çiftçi zirai eğitim için 3-6 ay süre ile Amerika'ya gönderilmişti (Demokrat, 1 Nisan 1953: 1).

16 Mart 1952 tarihli Demokrat gazetesinin haberine göre Tarım Bakanlığı 18 bölgede makinist kursu, Millî Eğitim Bakanlığı ise teknik eleman ihtiyacını karşılamak için ülkenin farklı yerlerinde motor okulları açmıştır. Makinist ve motor kursu açılan bölgeler arasında Adana'da yer almaktadır (Demokrat, 16 Mart 1952: 1-2; Demokrat, 24 Temmuz 1952: 2). Adana Erkek Sanat Okulu'nda açılan motor kursu, Çukurova bölgesinde çiftçi ve motorun çok olması nedeniyle vilayetin teknik eleman ihtiyacını karşılama noktasında önem arz etmekteydi (Demokrat, 21 Eylül 1952: 1-2). Traktör sürücüleri ve ziraat makinistleri için ise bölge ziraat okulu tarafından sürücü sınavları yapılmıştır (Demokrat, 21 Eylül 1952: 3). Çiftçilerin aydınlatılması için tarım ve inşaat makineleri (Demokrat, 3 Nisan 1955: 1-2), ziraat aletlerinin bakımı için köylerde halk kursları açılmıştır (Demokrat, 14 Nisan 1955: 2). Ziraat sanatlarını geliştirmek maksadıyla Zirai Sanat Komitesi kurulmuştur. (Demokrat, 23 Şubat 1955: 1-2) Zirai yayım ve zirai iş planı programı kapsamında konferanslar düzenlenmiştir (Demokrat, 3 Şubat 1955: 2).

Seyhan'da Türk Yüksek Ziraat Mühendisleri Birliği kurulmuş olup, birliğin Genel Kurul Başkanlığı'na Ö. Lütfi Başkan getirilmiştir (Demokrat, 7 Mart 1952: 1). Ziraat Fakültesi Profesörü Cahit Öncü ve bir grup öğrenci Adana'ya gelerek tetkiklerde bulunmuştur. Yapılan incelemeler sonucunda Öncü, Adana'nın armut, muz, hurma, pamuk, şeker kamışı, çavdar vb. mahsuller için zirai potansiyelinin oldukça fazla olduğunu ifade ederek bölgede ziraat fakültesi kurulmasının önemini vurgulamıştı (Demokrat, 10 Şubat 1953: 1-2).

Teknik Ziraat Müdürlüğü çiftçilerin zirai konulara ulaşmasını kolaylaştırmak, son zirai mevzulardan haberdar etmek ve daha verimli mahsul almaları için yapılması gerekenleri öğretmek için "Teknik Çiftçilik" adlı bir gazete çıkarmıştır (Demokrat, 12 Ocak 1955: 2). Ayrıca çiftçilerin ziraat konusunda bilinçlendirilmesi için bölgenin en ücra yerlerine kadar gidilerek zirai film gösterimi yapılmış (Demokrat, 7 Temmuz 1955: 2; Demokrat, 19 Temmuz 1955: 1,4) ve teknik ziraat sirküleri çıkarılarak çiftçilere ücretsiz olarak dağıtılmıştır (Demokrat, 1 Haziran 1955: 2). Bunun dışında Teknik Ziraat Müdürlüğü; turunç, armut, elma ve dut fidanlarının artırılmasına yönelik bir program oluşturulmasına karar vermiş ve fidanlar köylüye ücretsiz olarak dağıtılacağı gündeme gelmiştir (Demokrat, 26 Ocak 1955: 2).

Bölge insanına kaliteli sebze ve meyve yetiştirmek; bunlardan turşu, sirke ve konserve yapımını öğretmek amacıyla yeni kursların açılacağı bilgisi Demokrat gazetesine yansımıştır (Demokrat, 11 Eylül 1955: 2). Aynı yıl Teknik Ziraat Müdürlüğü tarafından, çiftçi ve kadınlara zirai, iktisadi, sağlık konuları ile ilgili konferanslar verilmiştir (Demokrat, 29 Aralık 1955: 2; Demokrat, 30 Aralık 1955: 2).

Demokrat gazetesine göre Adana'da çiftçiye topraklandırma, kredi desteğinin sağlanması ve Toprak Mahsulleri Ofisi'nin faaliyetleri

Demokrat Parti döneminde topraksız köylüye toprak dağıtım politikası büyük bir tarım bölgesi olan Adana bölgesinde de uygulanmıştı. Demokrat gazetesinde çıkan habere göre dönemin Tarım Bakanı Nihat İğriboz, topraksız köylüye toprak verileceğini ifade etmiştir. Bu kapsamda Seyhan'da hazineye ait arazi, toprağı olmayan köylüye dağıtılmıştır. Bu dağıtım işlemine ise 17 Haziran 1951 yılı itibarıyla başlanılmıştır (Demokrat, 12 Haziran 1951: 1-2). İlk toprak dağıtımı Çotlu köyünde yapılmış ve 78 aileye 1600 dönüm arazi verilmiştir (Demokrat, 19 Haziran 1951: 1-2).

Sarıçam'da 50-60 bin dönüm fundalık arazinin köylüye dağıtılması için çalışmalara başlanılmıştır. (Demokrat, 29 Haziran 1950: 1,3). Gazeteye yansıyan benzer bir habere göre hükümet tarafından İsmailiye, Cevdetiye, Dedeler, Karahan, Bakkalı, Gemisura, Şevketiye, Çamlıca köylerinden 240 aileye 5119 dönüm arazi dağıtılmıştır (Demokrat, 3 Kasım 1953: 1-2).

Zirai kalkınmayı ve çiftçiye desteklemek için hükümet tarafından Ziraat Bankası tarafından yardımlar yapılmıştı. Demokrat gazetesi bölgede bu konuyu yakından takip etmiştir. Karaisalı'da Ziraat Bankası'nın bir şubesi 11 Temmuz 1951 tarihinde açılmıştı. Demokrat gazetesine göre zirai kalkınmayı destekleyen banka şubelerinin artması bölgenin refah seviyesini yükseltmişti (Demokrat, 12 Haziran 1951: 1-2). Ziraat Bankası, Çukurova Pamuk Satış Kooperatifi'ne 20 milyon kredi desteği, Adana'da çırçır ve prese fabrikalarına 1,5 milyon pamuk toplama avansı sağlamıştır (Demokrat, 17 Ağustos 1951: 1-2).

Demokrat gazetesine yansıyan bir haberde Adana'ya gelen Ziraat Bankası Genel Müdürü Mithat Dülge ile çiftçi temsilcilerinin katıldığı toplantıda önemli kararlar alınmıştı. Alınan kararlardan bazıları; banka şubeleri tarafından verilen kredilerin 15 bin liradan daha fazla olması, kefil göstererek kredi alan küçük çiftçilerin kredilerini artırılması, akaryakıt kredilerinin para olarak değil akaryakıt olarak verilmesi, hisseli arazilerde %25 hissesi olan çiftçilere de kredi verilmesidir (Demokrat, 5 Mart 1952: 1-2).

Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) bölgede aktif bir rol oynamıştır. Demokrat gazetesine yansıyan habere göre TMO'nun hububat satın alması fiyatlarda düşüşe neden olmuştu. Bu durum Ticaret Bakanlığı'na bildirilerek üreticinin mağdur olmasını önlemek için geçen bir önceki yıl fiyatları baz alınarak hububat alımı yapılması kararlaştırılmıştı. Hububat satımlarında esas alınacak fiyatlar; arpa 16.20 kuruş, siha buğday 21.20 kuruş, floransa cinsi buğday 23.80 kuruş, siha yulaf 13.90 kuruş olarak belirlenmiştir. Toprak Ofisi Adana, Osmaniye, Toprakkale, Mersin, İskenderun ve Ceyhan bölgelerinde hububat alımına devam etmiştir (Demokrat, 3 Haziran 1950: 1-2). Misis ve Veysiye'de hububat alım merkezi açılmıştır (Demokrat, 29 Haziran 1950: 1). Toprak Ofisi Kadirli ve Kozan'da alım merkezi kurarak bölgedeki faaliyetlerini artırmıştır (Demokrat, 19 Haziran 1951: 1-2).

Sonuç ve öneriler

Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi mevcut harcamalarda artış ve iktisat politikalarının ön plana çıktığı bir süreci beraberinde getirmiştir. Devlete ait bir kısım toprakların köylüye verilmesi, boş toprakların yeniden işleme açılması, otlakların bir bölümü tarım alanına dönüştürülmesi, işsizlerin istihdam edilmesi, tarımda makineleşmeye gidilmesi gibi gelişmeler Demokrat Parti döneminde tarım sektöründe yaşanan ilerlemenin nedenleri arasında sayılabilir.

Tarım sektörünü modern bir yapıya kavuşturmak ve üretimi arttırmak amaçlanmış; tarım alanlarını genişletmek ve köylüden aldığı desteği sağlamlaştırmak için kırsal kesimin vergi yükü hafifletilmiştir. Boş topraklar köylüye dağıtılmış, meralar tarım arazisine dönüştürülerek işsiz kesim istihdam edilmiştir. Yine bu dönemde bankalar tarafından köylüye kredi imkânı sağlanmış, devlet tarafından tarım aletlerine ve gübreye köylünün daha kolay ulaşabilmesi için kredi faizleri düşürülmüştür. Marshall Yardımları kapsamında traktör ithal edilmesiyle de tarımda dönüşüm yaşanmıştır.

Demokrat Parti'nin ilk yıllarında uygulanan ekonomi politikalarının sonucu olarak milli gelirin arttığı ve dış ödemeler dengesinin büyük ölçüde düzeldiği söylenebilir. Uluslararası konjonktürde yaşanan gelişmelerin ihracata yönelik etkisi, iktisadi hayatta yaşanan bu olumlu gelişmelerde önemli bir yer tutmaktadır.

Tarım sektöründe makineleşme insan gücüne olan ihtiyacı azaltmış ve şehirlere göç artmıştır. Şehirlerde nüfus artışının yaşanması ise çarpık kentleşme ve alt yapı yetersizliği gibi sorunları gözler önüne sermiştir. Ülke genelinde tam manasıyla refah sağlayamayınca yabancı sermayenin yolunu açmıştır ki bu durum sonunu hazırlamıştır.

Demokrat gazetesinin 1950-1955 yılları arasında yapılan incelemeler sonucunda Çukurova bölgesinde tarımın iyileştirilmesi hususunda çok sayıda haber yer aldığı tespit edilmiştir. 1950 yılında; pamuk, pamukta kurtla mücadele, zirai konularda köylünün bilinçlendirilmesi için kurulan Zirai Yayım

Teşkilatı, hububat alım merkezlerinin açılmasına dair 15 haber, 1951 yılında; makinist kursları, tamir atölyeleri, tarım kongrelerine dair 10 haber, 1952 yılında; sütçülük, sebze konserveçiliği, pamuk yetiştirme, tavuk yetiştiriciliği, bahçivanlık kursları ile motor okulları ile ilgili 12 haber, 1953 yılında; zeytincilik kursları ve zirai eğitime dair 6 haber, 1954 yılında; arıcılık, susam, hububat ve sulama kursları ile ilgili 6 haber, 1955 yılında ise zirai konuların halka öğretilmesi için açılan kurslara dair 14 haber yer almaktadır. Dönemin tarım bakanının bölge ile yakından ilgilenmesi de haberlere yansımıştır. Söz konusu yıllar arasında gazetede 75'e yakın haber saptanmıştır. Gazetede, çiftçilere tanınan vergi muafiyeti, tarım ürünlerinde görülen pembe ve yeşil kurt gibi haşereler ile mücadele, çeşitli alanlarda açılan kurslar, ziraat konusunda yapılan toplantı ve kongreler, halkın tarımsal ürünlerden elde ettiği verimi artırmak için bölgeye gönderilen uzmanlar gibi sayısız haber neşredilmiştir.

Sonuç olarak Demokrat gazetesi, Demokrat Parti'nin benimseyip uyguladığı politikaların sözcüsü olmuştur. Demokrat Parti'nin tarım politikaları Çukurova'nın önemli tarım şehirlerinden biri olan Adana özelinde incelenmiştir. Adana'da öncelikle halkın bilinçlenmesi için çeşitli eğitim faaliyetleri alanında uzman kişiler tarafından verilmiştir. Zirai kalkınma ile çiftçinin üretici konuma gelmesi için çaba sarfedilmiş; toprak dağıtımı yapılmış, bölgeye kredi desteği, sulama projeleri, tarımsal sanayi vs. bölgede geliştirilmeye çalışılmıştır. Pamuk ve zeytin başta olmak üzere bölgede yetiştirilen ürünlere öncelik verilmiştir. Adana'daki gelişmeler Demokrat gazetesi tarafından günbegün takip edilmiş ve okuyucu aydınlatılmaya çalışılmıştır. Demokrat Parti'nin uyguladığı tarım politikaları Adana özelinde büyük gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla Çukurova bölgesinin kalkınmasında uygulanan tarım politikalarının etkisi olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Ağça, M. (2010). *Türkiye'de uygulanan tarım destekleme politikalarındaki gelişmeler*. [Yüksek lisans tezi], Çukurova Üniversitesi.
- Akalın, U. S. (2004). *Üç dönem, üç ekonomi*. Set Yayınları.
- Akyıldız, H. ve Eroğlu, Ö. (2004). Türkiye Cumhuriyeti dönemi uygulanan iktisat politikaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 43-62.
- Albayrak, M. (2004). Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası'nın hazırladığı ilk raporun (1951) Demokrat Parti hükümetlerinin politikalarına etkileri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 20(58), 129-168.
- Armaoğlu, F. (2018a). *20. Yüzyıl siyasi tarihi (1914 – 1995)*. Kronik Kitap.
- Armaoğlu, F. (2018b). *Türk dış politikası tarihi*. Kronik Kitap.
- Aslan, E. (2014). *Türkiye'nin iç siyasetinde Demokrat Parti (1950 – 1960)*. [Yüksek lisans tezi], Ahi Evran Üniversitesi.
- Avşar, E. (2019). Türk politik tarihinde Demokrat Parti ve 1946 programı. *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(8), 273-296.
- Aydın, M. H. (2018). *Demokrat Parti döneminde ekonomik yapı (1950 – 1960)*. [Yüksek lisans tezi], Marmara Üniversitesi.
- Baytal, Y. (2007). Demokrat Parti dönemi ekonomi politikaları (1950 – 1957). *Atatürk Yolu Dergisi*, 10(40), 545-567.
- Boratav, K. (2005). *Türkiye iktisat tarihi 1908 – 2002*. İmge Kitapevi.
- Candeğer, Ü. (2018). *Sibirya soğuşuna karşı Meksika rüzgârı*. Mavi Mersin Ofset.
- Cebe, İ. (2020). *Demokrat Parti dönemi Türkiye'nin siyasal ve sosyal yapısı (1950 – 1960)*. [Yüksek lisans tezi], Beykent Üniversitesi.
- Coşar, N. (2005). Demokrat Parti dönemi maliye politikası. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 60(1), 29-58.
- Çakır, H. Bürücü, Ş. ve Aydilek, E. (2020). Demokrat Parti döneminde tüketim alışkanlıklarında yaşanan dönüşüm ve toplumsal yansımaları. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(3), 134-146.
- Çalık, Ü. (2012). Demokrat Parti dönemi iktisat politikalarına yeni bir yaklaşım. *Liberal Düşünce Dergisi*, 65, 187-196.
- Çatalbaş, S. G. (2014). *Demokrat Parti dönemi kültür politikaları (1950 – 1960)*. [Yüksek lisans tezi], Karabük Üniversitesi.
- Çemrek, M. (2019). Menderesli yıllar (1950 -1960). M. Ataman (Ed.). *Türkiye Cumhuriyeti siyasi tarihi içinde* (ss. 48-70). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.

Çetin, T. (1997). *Cumhuriyet döneminde Türkiye'de köylü politikası (1923 – 1950)*. [Doktora tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi.

- Demokrat*. (12 Ocak 1950). Çiftçilere gösterilen kolaylıklar. s. 3.
Demokrat. (19 Ocak 1950). Pamuk satışları hararetleniyor. s. 1,3.
Demokrat. (27 Ocak 1950). Dünya piyasaları Türk pamuğunu bekliyor. s. 2.
Demokrat. (1 Şubat 1950). İktisadi işbirliği bakanlar komitesi toplandı. s. 1-2.
Demokrat. (3 Haziran 1950). Toprak ofisi hububat alımına başladı. s. 1-2.
Demokrat. (9 Haziran 1950). Pamuklu fiyatı ucuzlatıldı. s. 1-2.
Demokrat. (10 Haziran 1950). Pamuklarda yeşil kurda karşı gerekli tedbirler alındı. s. 1-2.
Demokrat. (15 Haziran 1950). Toprak ofisi hububat alımına hız veriyor. s. 1-2.
Demokrat. (29 Haziran 1950). Yeni hububat alım merkezleri. s. 1.
Demokrat. (30 Haziran 1950). Tarım bakanımızın dünkü temasları. s. 1,3.
Demokrat. (5 Temmuz 1950). Tarım bakanımızın bölgedeki tetkikleri. s. 1-3.
Demokrat. (9 Temmuz 1950). Yeşil kurtla mücadele işleri hızlandırılıyor. s. 3.
Demokrat. (14 Temmuz 1950). Kamış şekeri fabrikaları. s. 1-2.
Demokrat. (23 Eylül 1950). Seyhan sulama projesi. s. 1.
Demokrat. (26 Ekim 1950). Çiftçilerimiz için faydalı bir tarım tesisi açıldı. s. 1-2.
Demokrat. (30 Kasım 1950). Çiftçilerimizin kültürel kalkınması. s. 1-2.
Demokrat. (1 Nisan 1951). Çukurova'da zeytincilik. s. 1-2.
Demokrat. (6 Nisan 1951). Ziraat işçileri. s. 1-2.
Demokrat. (14 Nisan 1951). Ceyhan ilçemiz iki hayati tesise kavuştu. s. 1-2.
Demokrat. (22 Nisan 1951). Pamuk standardizasyonu meselesi hal yoluna girdi. s. 1,3.
Demokrat. (10 Mayıs 1951). Tarım makineleri kursu açılıyor. s. 3.
Demokrat. (12 Haziran 1951). Topraksız çiftçiye verilecek arazi. s. 1-2.
Demokrat. (19 Haziran 1951). 78 aileye 1600 dönüm dönümden fazla arazi tevzi edildi. s. 1-2.
Demokrat. (17 Ağustos 1951). Tarım kooperatifi 20 milyon kredi sağladı. s. 1-2.
Demokrat. (19 Eylül 1951). Çukurova'da sulama tekniği. s. 1-2.
Demokrat. (29 Eylül 1951). Çiftçiyi tenvir maksadıyla müteaddit kurslar açılıyor. s. 2.
Demokrat. (29 Eylül 1951). Bölgemizdeki tarım kongreleri başladı. s. 1-2.
Demokrat. (9 Ocak 1952). Çukurova'nın kalkınma davası. s. 1-2.
Demokrat. (5 Mart 1952). Ziraat bankasının mühim kararları. s. 1-2.
Demokrat. (5 Mart 1952). Ziraat okulunda kurslar açılıyor. s. 2.
Demokrat. (7 Mart 1952). Ziraat mühendisleri birliği Seyhan şubesi. s. 1.
Demokrat. (16 Mart 1952). 18 bölgede makinist kursları açılıyor. s. 1-2.
Demokrat. (25 Mart 1952). Tarım bakanlığının yerinde bir teşebbüsü. s. 1,3.
Demokrat. (12 Nisan 1952). Yedek parça sıkıntısı. s. 1-2.
Demokrat. (12 Temmuz 1952). Seyhan'da kaydedilen kalkınma hamleleri. s. 1,7.
Demokrat. (24 Temmuz 1952). Motor okulları. s. 2.
Demokrat. (9 Ağustos 1952). Fenni ziraat. s. 1.
Demokrat. (10 Eylül 1952). Bölge ziraat okulunda zirai kurslar. s. 3.
Demokrat. (20 Eylül 1952). Bölge ziraat okulunda zirai kurslar. s. 2.
Demokrat. (21 Eylül 1952). Sanat enstitüsünde motorculuk şubesi. s. 1-2.
Demokrat. (17 Ocak 1953). Teknik ziraat müdürlüğünün faydalı çalışmaları. s. 1.
Demokrat. (10 Şubat 1953). Adana'da ziraat fakültesi kurulacak. s. 1-2.
Demokrat. (22 Şubat 1953). Teknik ziraat müdürlüğünün bölge için faydalı çalışmaları. s. 1.
Demokrat. (1 Nisan 1953). Bölgemizden Amerika'ya gidecek çiftçiler. s. 1.
Demokrat. (19 Eylül 1953). Çukurova'da iktisadi inkişaf hamleleri-Adana'da iç liman. s. 1,5.
Demokrat. (3 Kasım 1953). Toprak tevziyatı. s. 1-2.
Demokrat. (20 Mart 1954). Teknik ziraat müdürlüğünün müspet çalışmaları. s. 2.
Demokrat. (27 Mart 1954). Şehrimizde bir traktör fabrikası kurulacak. s. 1.
Demokrat. (15 Nisan 1954). Ziraat okulunda faydalı kursları. s. 1.
Demokrat. (18 Haziran 1954). Teknik ziraat çalışmaları. s. 1-2.
Demokrat. (24 Haziran 1954). Teknik ziraat çalışmaları. s. 2.
Demokrat. (13 Temmuz 1954). Teknik ziraat çalışmaları. s. 6.
Demokrat. (12 Ocak 1955). Teknik ziraat müdürlüğü çalışmaları. s. 2.

- Demokrat*. (26 Ocak 1955). Teknik ziraat müdürlüğü çalışmaları. s. 2.
- Demokrat*. (3 Şubat 1955). Teknik ziraat müdürlüğü çalışmaları. s. 2.
- Demokrat*. (15 Şubat 1955). Zirai sahada kurslar. s. 2.
- Demokrat*. (23 Şubat 1955). Bir zirai sanat komitesi kuruldu. s. 1-2.
- Demokrat*. (3 Nisan 1955). Tarım ve inşaat makineleri kursu. s. 1-2.
- Demokrat*. (14 Nisan 1955). Kısa süreli kurslar açılıyor. s. 2.
- Demokrat*. (3 Mayıs 1955). Vilayet teknik ziraat çalışmaları. s. 2.
- Demokrat*. (28 Mayıs 1955). Zirai çalışmalar. s. 2.
- Demokrat*. (1 Haziran 1955). Teknik çiftçilik sirküleri. s. 2.
- Demokrat*. (7 Temmuz 1955). Çiftçiler için göz eğitimi. s. 2.
- Demokrat*. (19 Temmuz 1955). Teknik ziraat çalışmaları. s. 1,4.
- Demokrat*. (11 Eylül 1955). Ziraat okulunda kurslar açılıyor. s. 2.
- Demokrat*. (29 Aralık 1955). Zirai kurslar. s. 2.
- Demokrat*. (30 Aralık 1955). Zirai çalışmalar. s. 2.
- Demokrat*. (30 Aralık 1955). Arıcılık kursları. s.2.
- Demir, Ş. (2019). Çok partili dönem. Ş. Halıcı (Ed.), *Türkiye’de demokrasi ve parlamento tarihi* içinde (ss. 146-171). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Dikilitaş, O. S. (2007). *Demokrat Parti hükümetlerinin sosyo-ekonomik alandaki icraatları (1950 – 1960)*. [Doktora tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Dinçer, H. (2017). Toplumsal dönüşüm hareketi olarak köylücülük ve Selahaddin Demirkan. E. Ünlen (Ed.). *Türkiye Cumhuriyeti’nin Ekonomik ve Sosyal Tarihi Uluslararası Sempozyumu: Bildiriler (273-304)*. Atatürk Araştırma Merkezi.
- Doğan, O. (2008). *Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi*. Not Yayınları.
- Erdem, E. (2016). Sanayi Devriminin ardından Osmanlı sanayileşme hamleleri: Sanayi politikalarının dinamikleri ve zafiyetleri. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 48, 17-44.
- Erhan, Ç. (2002). ABD ve NATO’yla ilişkiler. B. Oran (Ed.), *Türk dış politikası, kurtuluş savaşından bugüne olgular, belgeler, yorumlar* içinde (ss. 522-575). İletişim Yayınları.
- Eroğlu, C. (1969). Demokrat Parti. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 29(2), 181-193.
- Eroğlu, C. (2003). *Demokrat Parti tarihi ve ideolojisi*. İmge Kitapevi.
- Gökkaya, G. (2019). *Demokrat Parti dönemi (1950 – 1960) tarım politikası*. [Yüksek lisans tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Gönlübol, M., Sar, C. vd. (2014). *Olaylarla Türk dış politikası (1919 – 1995)*. Siyasal Kitapevi.
- Gönül, B. (2019). *Turgut Özal döneminde liberal ekonomi politikalarının liberal siyasal politikalara yansımaları:1983 – 1993*. [Yüksek lisans tezi], İstanbul Üniversitesi.
- Gürbüz, M. (2005). *Türkiye için tarım*. Tema Vakfı Yayınları.
- Kemaneci, A. (2015). *1950 – 1960 yılları arası Türkiye’de tarım politikaları*. [Yüksek lisans tezi], Cumhuriyet Üniversitesi.
- Keyder, Ç. ve Birtek, F. (1976). Türkiye’de devlet – tarım ilişkileri 1923 – 1950. *Birikim Dergisi*, 22, 31-40.
- Kiş, Ş. S. (2018). Demokrat Parti’nin tarım politikası (1950 – 1960). *İzmir Araştırmalar Dergisi*, 9, 99-157.
- Küçükkülahlı, S. (2018). *1950 – 1960 dönemi iktisat politikalarının toplumsal hayata etkileri*. [Doktora tezi], Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Kürklü, A. (2015). *Demokrat Parti tarım politikaları (1950 – 1960)*. [Yüksek lisans tezi], Fırat Üniversitesi.
- Nalbant, T. (2009). *Demokrat Parti döneminde ordu – iktidar ilişkileri*. [Doktora tezi], Ankara Üniversitesi.
- Oktar, S. ve Varlı, A. (2010). Türkiye’de 1950 – 54 dönemi Demokrat Parti’nin tarım politikası. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(1), 1-22.
- Özbay, D. R. ve Yılmaz Genç, S. (t.y.). Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı. İçinde *Atatürk Ansiklopedisi* (ss. 1-3).
- Özcan, G. (2014). Demokrat Parti döneminde maliye politikası. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 261-274.

- Özçelik, Ö. ve Tuncer, G. (2007). Atatürk dönemi ekonomi politikaları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 253-266.
- Öztürk, A. (2019). *Cumhuriyet döneminde köylücülük politikaları: İzmir – Aydın – Denizli örneği (1923 – 1950)*. [Yüksek lisans tezi], Pamukkale Üniversitesi.
- Polatoğlu, M. (2017). İkinci beş yıllık sanayi planı (1938-1942). *Atatürk Dergisi*, 6(1), 55-87.
- Soysal, İ. (2000). *Türkiye'nin uluslararası siyasal bağlantıları (1945 – 1990)* (C. 2). Türk Tarih Kurumu.
- Sungur, Z. (2016). Demokrat Parti döneminde (1950 – 1969) tarım politikaları ve etkileri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(14), 1-14.
- Şen, E. (2022). *Demokrat Parti dönemi Adana'da tarım politikaları*. [Yüksek lisans tezi], Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi.
- Takım, A. (2012). Demokrat Parti döneminde uygulanan ekonomi politikaları ve sonuçları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67(2), 157-187.
- Tangülü, Z. (2012). Demokrat Parti dönemi eğitim politikaları (1950 – 1960). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 389-410.
- Tekerek, M. (2012). *12 Eylül askeri müdahalesi ve ekonomi politikaları*. [Yüksek lisans tezi], Ankara Üniversitesi.
- Tepecik, F. (2019). Dünya ekonomisine eklenme (1946 – 1961). K. Yakut (Ed.). *Türkiye Cumhuriyeti iktisat tarihi* içinde (ss. 141-180). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Tetik, İ. (2015). *Demokrat Parti'nin 1950 – 1960 yılları arasında uyguladığı siyasi politikaların Türk demokrasisine yansımaları*. [Yüksek lisans tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Tevfik, Ç. (2003). *Türkiye ekonomisinin tarihi*. İmge Kitapevi.
- Toprak, Z. (2019). Türkiye'nin ekonomik gelişimi (1923 – 2019). A. Şimşek (Ed.), *Modern Türkiye tarihi* içinde (ss. 240-258). Pegem Akademi.
- Toy, E. (2009). *Demokrat Parti döneminde yabancı sermaye ve yatırımlar (1950 – 1960)*. [Yüksek lisans tezi], Ankara Üniversitesi.
- Uçar, H. (2019). *1950 – 1960 yılları arası Türkiye'de sosyal ve kültürel kimlikler*. [Yüksek lisans tezi], Trakya Üniversitesi.
- Uçarol, R. (2015). *Siyasi tarih (1789 – 2014)*. Der Yayınları.
- Ünlü Soylu, P. (2017). Türkiye'ye gelen ünlü yabancı iktisatçılar ve raporları (1929 – 1947). E. Ünlen (Ed.). *Türkiye Cumhuriyeti'nin Ekonomik ve Sosyal Tarihi Uluslararası Sempozyumu: Bildiriler* (427-256). Atatürk Araştırma Merkezi.
- Yılmaz, A. (2019). *Demokrat Parti döneminde alınan karların ekonomi politikalarına yansımaları, etkileri ve sonuçları (1950 – 1960)*. [Yüksek lisans tezi], Trakya Üniversitesi.
- Yılmaz, D. (2018). Demokrat Parti döneminde Aydın'da tarım (1950 – 1955). *Atatürk Yolu Dergisi*, 16(62), 367-398.
- Yılmaz, E. (2008). *DP'nin iktidara geliş süreci (1945 – 1950)*. [Doktora tezi], Sakarya Üniversitesi.
- Yurtoğlu, N. (2014). *Demokrat Parti dönemi tarım politikaları ve siyasi, sosyal, ekonomik hayata tesirleri (1950 – 1960)*. [Doktora Tezi], Hacettepe Üniversitesi.
- Yurtoğlu, N. (2021). Demokrat Parti (DP) döneminde pamuk politikaları ve dokuma sanayisine etkileri (1950-1960). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 37(103), 293-336.

Etik kurul onayı

Bu çalışma, sosyal bilimler alanındaki çalışmamızın herhangi bir anket, deney ve herhangi bir kurumda izin almayı gerektirecek bir durum olmaması, gazete ve tetkik eserlere dayalı olması sebebiyle etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.

Araştırmacıların katkı oranı beyanı

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamışlardır.

Çıkar çatışması beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Ekler

Şekil 1: Adana'ya gelen traktörler

Kaynak: (Demokrat, 22 Ağustos 1950)

Şekil 2: Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın bölge hakkındaki konuşması

Kaynak: (Demokrat, 9 Ocak 1952)

Şekil 3: Teknik Ziraat Müdürlüğünün bölgedeki faaliyetleri

Kaynak: (Demokrat, 22 Şubat 1953)

Şekil 4: Bölgede verilen tarım ve inşaat makinistleri kursundan

Kaynak: (Demokrat, 3 Nisan 1955)